

FAST-TRACKING DIGITAL INCLUSION

Policy brief

Unapređenje digitalne inkluzije romske omladine kroz neformalno obrazovanje

Pripremila: Amrita OBK Association (Mađarska) uz doprinos partnerskih organizacija

Projekat: DigiFast – Fast-Tracking Digital Inclusion

Broj projekta: 2023-1-R001-KA220-YOU-000155720

Datum: maj 2025.

Sažetak

Projekat DigiFast, koji su sprovedi REDI Rumunija, REDI Srbija, VSI Inovaciju biuras Litvanija i Amrita OBK Association Mađarska, uspešno je pilotirao neformalne butkampovi digitalnog obrazovanja za romsku omladinu uzrasta 16–30 godina. Ovi butkampovi su pružili prilagođena iskustva učenja kroz interaktivne radionice, timsko učenje, mentorstvo i kreiranje digitalnog sadržaja. Pored obuke, projekat je proizveo video tutorijale, putanje za mikro-kredenciranje (YouthPass) i prilagodljive nastavne alate, stvarajući replikabilan i inkluzivan model za obrazovanje u digitalnoj pismenosti.

Istaknuti rezultati i uticaj: Sledeći prikazi po zemljama sumiraju jedinstvene doprinose i ishode svake partnerske implementacije DigiFast butkampova.

Mađarska – Amrita butkamp

Fokus: Mobilna obrada video zapisa, Google Workspace, Canva, Microsoft Office, bezbednost na internetu

Metode: Dnevno grupno kreiranje video zapisa, interaktivne posete, praktične vežbe

Ishodi: Poboljšane digitalne veštine povezane sa zapošljivosti i socijalnom inkluzijom; podrška vršnjaka je podstakla motivaciju

Izazovi: Teme su bile obimne; preporučeno praćenje kroz mentorstvo i osvežavajuće sesije

Rumunija – butkamp u Bukureštu i Kluž

Fokus: Digitalni marketing, obrada video zapisa, kampanje na društvenim mrežama

Ishodi: Povećano samopouzdanje i spremnost za freelance rad

Alati: Tutorijali na rumunskom i romskom jeziku

Srbija – butkamp u Beogradu i Nišu

Fokus: Vizuelno pripovedanje, mobilni sadržaj, osnove brendiranja

Pristup: Učenje kroz vršnjake, timski rad, simulacija planiranja sadržaja

Uticaj: Više od 90% učesnika prijavilo poboljšano samopoštovanje i jasnost u vezi sa veštinama

Litvanija – inkluzivni butkamp u Jonavi i Kybartai

Fokus: Digitalna komunikacija, bezbedno ponašanje na mreži, osnove AI alata (ChatGPT, Gemini)

Inovacija: Prilagođeno za mlade sa posebnim potrebama, intenzivna upotreba vizuala i igrifikacije kroz uloge

Ishodi: Praktična upotreba AI za pisanje mejlova i CV-a; povećano digitalno samopouzdanje

Obrazovni materijali razvijeni u DigiFast

12 tutorijalnih video zapisa o TikToku, Canvi, ChatGPT-u, Instagramu

Vizuelni vodiči o digitalnoj bezbednosti, pisanju CV-a, mejl komunikaciji

Toolkit za fasilitatore za učenje zasnovano u zajednici kroz neformalne metode

YouthPass šabloni koji potvrđuju neformalne digitalne veštine

Svi materijali su slobodno dostupni na DigiFast veb sajtu. Ovi materijali zajedno podržavaju skalabilno, inkluzivno i zajednički orijentisano digitalno učenje za romsku omladinu.

Ključni identifikovani izazovi

Na osnovu ovih ključnih izazova formulisali smo sledeće preporuke za politiku kako bismo usmerili efikasnije i inkluzivnije strategije digitalnog obrazovanja.

Praznine u pristupu: Do 60% učesnika nije imalo konzistentan internet i uređaje

Jezik i pismenost: Potreba za materijalima na romskom jeziku i vizuelnim materijalima kako bi se prevazišle barijere

Poverenje i angažman: Kulturalno osetljivi, u zajednici ukorenjeni pristupi su ključni za učešće

Amrita OBK Association (Mađarska):

„Obrazovanje zasnovano u zajednici je ključ. Motivacija romske omladine raste kada je učenje neformalno, vizuelno i ukorenjeno u njihovim lokalnim realnostima.“

VsI Inovaciju biuras (Litvanija):

„Rano uvođenje AI alata pomaže da se prevaziđe strah i gradi digitalno samopouzdanje, čak i kod onih sa niskom pismenošću.“

„Neverbalne metode kao što su vizuali, video i igra su neophodne kada se radi sa romskom omladinom u udaljenim područjima.“

REDI Rumunija:

„Preduzetnički duh među romskom omladinom je snažan, dajte im alate i oni će ih iskoristiti za unapređenje svojih zajednica.“

REDI Srbija:

„Mikro-prakse i simulacije pomažu mladima da se osećaju kompetentno. YouthPass sertifikat dodatno potvrđuje njihov uspeh.“

Preporuke za politiku: Iskustvo projekta DigiFast jasno pokazuje da inkluzivno, neformalno digitalno obrazovanje ima moć da dopre do marginalizovane romske omladine i efikasno izgradi njihovo digitalno samopouzdanje. Na osnovu naučenih lekcija preporučujemo sledeće mere za donosiocce politika i donosiocce odluka:

Integrirati neformalno digitalno obrazovanje u nacionalne strategije:

Nacionalne obrazovne politike treba da uključe modele zajedničkog, neformalnog digitalnog obrazovanja, posebno one koji su već pilotirani i pokazali efikasnost. Na primer, DigiFast bootcampovi u Mađarskoj i Rumuniji stvorili su praktične prostore za učenje u nedovoljno opskrbljenim područjima, kombinujući timski rad, vizuelne alate i lokalnu relevantnost kako bi angažovali romsku omladinu koja je često isključena iz glavnih digitalnih programa.

Rešiti praznine u digitalnom pristupu:

Kako bi se obezbedilo ravnopravno učešće, potrebno je ulaganje u obezbeđivanje pouzdanog internet pristupa i digitalnih uređaja za romske zajednice. U bootcampovima je do 60% učesnika imalo ograničen pristup, što je ograničavalo njihovu mogućnost da nastave učenje nakon sesija. Pristup mora biti uparen sa lokalizovanim, kulturno relevantnim sadržajem kako bi se povećalo zadržavanje i angažman.

Izgraditi mreže mentora među Romima:

Dugoročni uspeh zahteva uzore i podršku vršnjaka. U nekoliko zemalja, romski digitalni profesionalci su bili angažovani kao mentori tokom i nakon bootcampova, pomažući učesnicima da ostanu motivisani i učvrste svoje veštine. Institucionalizacija takvih mentorskih mreža može značajno povećati digitalnu inkluziju.

Uvesti AI i digitalne alate rano:

Strah od tehnologije je barijera za mnoge. U Litvaniji su mladi koristili ChatGPT za pisanje CV-a i mejlova, što pokazuje kako rano izlaganje AI alatima gradi poverenje čak i među učenicima sa niskom pismenošću.

Uključivanje ovih alata u rano digitalno obrazovanje osigurava širu relevantnost i brže usavršavanje veština.

Podržati mikro-prakse sa stvarnim projektima:

Bootcampovi u Rumuniji i Srbiji uključivali su simulacione vežbe i kreiranje sadržaja za stvarnu upotrebu.

Proširenje takvih mikro-praksi sa lokalnim preduzećima ili NVO pomaže učesnicima da primene svoje veštine na praktičan način, povećavajući zapošljivost.

Izdavati priznate mikro-sertifikate:

Učesnici u svim zemljama su visoko vrednovali YouthPass sertifikat kao potvrdu njihovog truda. Priznati mikro-kredencijali podržavaju dalje obrazovanje i zapošljavanje formalno potvrđujući neformalno digitalno učenje.

Proizvesti višejezični i vizuelni sadržaj:

Jezik i pismenost ostaju barijere. DigiFast materijali su uključivali video tutorijale i vodiče na romskom jeziku, što se pokazalo ključnim za razumevanje i zadržavanje znanja. Budući sadržaji treba da nastave da prioritet daju vizuelnim formatima i prevodima na manjinske jezike.

Uspostaviti lokalne digitalne centre zajednice:

Da bi digitalno učenje bilo održivo, treba uspostaviti lokalne centre koji nude besplatan internet, uređaje i kontinuirane radionice. Ove centre mogu da vode romske organizacije ili lokalne škole, kao što je pilotirano u Mađarskoj kroz centre za učenje zasnovane u zajednici.

Obučiti edukatore u inkluzivnim digitalnim pedagogijama:

Edukatori trebaju obuku u metodama koje su trauma-informisane i adaptivne. Nekoliko bootcampova koristilo je vizuelno pripovedanje i igrifikaciju kroz uloge kako bi podržali angažman mladih koji su imali negativna iskustva u formalnom obrazovanju. Obuka nastavnika treba da uključi takve inkluzivne digitalne strategije.

Uključiti romsku omladinu u dizajn i praćenje politika:

Na kraju, romska omladina mora imati glas u oblikovanju politika koje ih se tiču. Uključivanje mladih u razvoj i evaluaciju strategija digitalne inkluzije osigurava da programi budu relevantni, puni poštovanja i efikasni.

Projekat DigiFast pokazuje da kulturno odgovorno, u zajednici zasnovano digitalno obrazovanje može značajno ojačati digitalne veštine, samopouzdanje i inkluziju romske omladine. Kroz vizuelno, interaktivno i lokalno prilagođeno učenje uz snažno mentorstvo, projekat je uklonio barijere pristupu i osnažio više od 100 mladih ljudi u četiri zemlje. Da bi se unapredila digitalna jednakost, pozivamo donosiocima politika i obrazovne institucije da skaliraju ove fleksibilne, na dokazima zasnovane pristupe na nacionalnom i evropskom nivou, kako bi marginalizovane zajednice — uključujući romsku omladinu — ne ostale zapostavljene u digitalnoj tranziciji.